Valtteri Niiranen, toimitusjohtaja
Kopiosto ry
17.10.2023

Sivistysvaliokunnalle

Kopiosto ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta (HE 46/2023 vp) – e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaus

Kiitän mahdollisuudesta lausua e-aineistojen kirjastokäytön korvausta koskevasta hallituksen esityksestä ja saada esittää näkemykseni valiokunnan asiantuntijakuulemisessa.

Tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaationa Kopiosto ry hallinnoi ja maksaa tällä hetkellä lainauskorvauksia kuvantekijöille ja valokuvaajille. Kopiostolla on kyky ja valmius hallinnoida ja maksaa lainauskorvauksia myös ääninäyttelijöille ja muille e-äänikirjojen lukijoille.

E-aineiston rajatusta kirjastokäytöstä maksettavaa korvausta tulisi korottaa valtion budjetissa niin pian kuin se on mahdollista, jotta kaikilla korvaukseen oikeutetuilla on mahdollisuus saada e-aineistojen kirjastokäytöstä asianmukainen ja reilu korvaus. Tekijät ja lukijat saavat tärkeän osan tuloistaan tekijänoikeuteen perustuvista korvauksista. Korvaukset mahdollistavat uusien teosten ja sisältöjen tekemisen kaikkien luettavaksi ja kuunneltavaksi. Koko toimintaympäristön ja e-aineistojen kirjastokäytön kehityksen seuraaminen on lain voimaantulon jälkeen erittäin olennaista.

Pääviestit:

- Korvauksella e-aineistojen kirjastokäytöstä on **suuri merkitys** kirjailijoiden, kääntäjien, kuvittajien, valokuvaajien ja ääninäyttelijöiden **toimeentulolle**. On hienoa asia, että hallituksen esitys on saatu eduskunnan käsittelyyn ja tekijänoikeuslain muutoksen on esitetty tulevan voimaan ensi vuoden alussa.
- Hallituksen esitys on **kokonaisuutena ja juridisilta perusteiltaan oikea ja toimiva**. Esitys huomioi kaikki e-kirjojen ja e-äänikirjojen tekijät ja muut merkittävät oikeudenhaltijat.
- Tekijänoikeus on lähtökohdiltaan tasa-arvoinen, yhdenvertainen ja teknologianeutraali kaikkia niitä oikeudenhaltijoita kohtaan, jotka osallistuvat tekijänoikeuslaissa tarkoitetulla panoksella teoksen luomiseen tai esittämiseen. Kirjallinen teos muuttuu äänikirjaksi lukemalla. **E-äänikirjojen lukijoiden oikeus korvaukseen e-aineistojen kirjastokäytön osalta on yhdenvertaisen kohtelun kannalta oikea ratkaisu**. Tältä osin lakiesitykseen ei tule tehdä muutoksia. Kopiostolla on kyky ja valmius hallinnoida ja maksaa lainauskorvauksia myös ääninäyttelijöille ja muille e-äänikirjojen lukijoille.
- On hyvä asia, että korkeakoulukirjastoissa tapahtuva e-kirjojen ja e-äänikirjojen vastikkeeton rajattu kirjastokäyttö on korvauksen piirissä.

Lakiesitys on juridisilta perusteiltaan oikea ja toimiva

Lakiesitys on kokonaisuutena ja juridisilta perusteiltaan oikea ja toimiva. Tekijänoikeuspoliittisesti ja tasapuolisuus huomioiden on tärkeää, että kaikki e-kirjojen ja e-äänikirjojen tekijät ja lukijat ovat oikeutettuja korvaukseen e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytöstä. E-kirjojen ja e-äänikirjojen tekijöitä ovat kirjailijat, kääntäjät, kuvittajat, valokuvaajat, musiikin tekijät ja äänikirjojen lukijat (joita ovat esim. ääninäyttelijät sekä myös kirjailijat ja kääntäjät itse). Tekijät ja lukijat saavat tärkeän osan tuloistaan tekijänoikeuteen perustuvista korvauksista. Korvaukset mahdollistavat uusien teosten ja sisältöjen tekemisen kaikkien kansalaisten luettavaksi ja kuunneltavaksi.

E-aineiston vastikkeettomasta kirjastokäytöstä maksettavaa erityistä korvausta on korotettava valtion budjetissa niin pian kuin se on mahdollista, jotta kaikilla korvaukseen oikeutetuilla on mahdollisuus saada e-aineistojen kirjastokäytöstä asianmukainen ja reilu korvaus.

Lain soveltamisen kannalta on tärkeää, että lainsäännös on selkeä ja että siinä on tarkkarajaisesti määritelty, millainen e-aineisto ja kirjastokäyttö ovat korvauksen piirissä. **Esitetty pykälämuotoilu ja rajaukset vastaavat lakiesityksen perusteluissa esitettyä tavoitetta siitä, että e-aineistojen kirjastokäytön korvaus vastaa soveltamisalaltaan fyysisten teoskappaleiden lainauskorvausta**. Tämä takaa korvauksen toimivuuden. Huomioiden Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö ja korvausjärjestelmän käytännön toimivuus, esitetty lain soveltamisala on perusteltu ja käytännön toimivuuden kannalta selkeä. Korvauksen piirissä ovat sellaisten e-kirjojen ja e-äänikirjojen ajallisesti rajattu kirjastokäyttö, jotka yleinen kirjasto tai korkeakoulukirjasto on hankkinut kokoelmaansa kustantajan tai muun oikeudenhaltijan kanssa tekemällä lisenssi- tai muulla sopimuksella. Lisenssisopimuksessa sovitaan käyttöehdot ja -oikeudet.

Yhdenvertaisen kohtelun kannalta on hyvä asia, että e-äänikirjojen lukijoilla on oikeus korvaukseen ja korkeakoulukirjastot sisältyvät lakiehdotuksen soveltamisalaan

Erityyppisten e-kirjojen kannalta on tärkeää, että korkeakoulujen kirjastojen kokoelmiin sisältyvien e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttö on mukana korvauksen piirissä. Korkeakoulujen kirjastoissa on paljon kurssi- ja tietokirjallisuutta, joita ei yleisissä kirjastoissa ole.

Tekijänoikeus on lähtökohdiltaan tasa-arvoinen, yhdenvertainen ja teknologianeutraali kaikkia oikeudenhaltijoita kohtaan, jotka osallistuvat tekijänoikeuslaissa tarkoitetulla panoksella teoksen luomiseen tai esittämiseen. Kirjallinen teos muuttuu äänikirjaksi lukemalla. E-äänikirjojen lukijoiden oikeus korvaukseen e-aineistojen kirjastokäytön osalta on yhdenvertaisen kohtelun kannalta oikea ratkaisu.

E-äänikirjojen **tekijä- ja lukijatietoja on teostiedoissa saatavilla** (esim. Finna.fi -palvelussa), ja Kopiostolla on kyky sekä valmius hallinnoida ja maksaa lainauskorvauksia myös ääninäyttelijöille ja muille e-äänikirjojen lukijoille.

Näyttelijäliitto on Kopioston jäsenjärjestö ja Kopiosto maksaa jo tällä hetkellä tekijänoikeuskorvauksia näyttelijöille. **Kopiosto on maksanut lainauskorvauksia kuvantekijöille ja valokuvaajille jo lainauskorvauksen alusta alkaen**, joten järjestelmät ja käytännöt maksaa e-aineistojen kirjastokäyttökorvauksia on valmiina. Eri oikeudenhaltijoiden välisistä korvausosuuksista sovitaan yhdessä korvauksia hallinnoivien järjestöjen eli Teosto ry:n, Sanasto ry:n ja Kopiosto ry:n kesken.

Yhteistyö kirjastojen, korvauksia hallinnoivien järjestöjen ja kustantajien välillä tärkeä

Järjestelmän toimivuuden seuraamisessa ja varmistamisessa vuoropuhelu ja yhteistyö kuntien yhteisen e-kirjaston kehittäjien ja ylläpitäjien, korvausta hallinnoivien järjestöjen ja kustantajien edustajien kanssa on tärkeää. Kuntien yhteinen e-kirjasto on vasta kehitysvaiheessa ja aukeaa huhtikuussa 2024. E-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäyttö on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi, minkä vuoksi on tärkeää, että **koko toimintaympäristöä, e-aineistojen ja fyysisten aineistojen lainaamista ja e-aineistojen korvauksen vaikutuksia kirjamarkkinoille sekä lainauskorvauksen määrärahan riittävyyttä seurataan lain voimaan tulon jälkeen.**

Kopiosto ry

Valtteri Niiranen, toimitusjohtaja, varatuomari

Kopiosto ry on Suomen luovaa alaa kattavimmin edustava tekijänoikeuksien yhteishallinnointiorganisaatio. Vuonna 1978 perustettuun yleishyödylliseen yhdistys Kopiostoon kuuluu 44 eri kulttuurin ja viestinnän alojen järjestöä. Kopiosto edustaa valtuutusten perusteella yli 80 000 kotimaista luovan alan tekijää, kustantajaa ja esittävää taiteilijaa sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa tehtyjen edustavuussopimusten kautta satoja tuhansia ulkomaalaisia tekijöitä ja kustantajia.